

Drobní savci

VĚDA všemi smysly

Veverka obecná

Pojmem „drobní savci“ označujeme celou škálu živočichů od hlodavců přes hmyzožravce až po drobné lasicovité šelmy. Celá řada těchto živočichů má noční aktivitu, žijí své životy skrytě a tak unikají naší pozornosti. Hned „za humny“ našich domovů se přitom nachází netušené bohatství druhů, které ve vzájemné provázanosti tvoří nedílnou součást zdejšího ekosystému.

Myšice křovinná

Dobře známá **veverka obecná** (*Sciurus vulgaris*) nemusí být pouze rezavě zbarvená. Hnědě až černě zbarvení jedinci jsou pouze barevné variety jednoho a téhož druhu.

Zaujalo vás téma?

Malí hlodavci bývají často házeni do jednoho pytle, pod shrnujícím označením myš. Tento osud postihuje také **myšice** (rod *Apodemus*). Jsou o něco větší než myš, nazrzelého zbarvení, mají výrazné velké oči a uši. V zimě se stahují k lidským obydlím, ale na rozdíl od myši nejsou na člověka vázány. Myšice jsou doma v listnatých a smíšených lesích, sadech a remízích. Dobře šplhají a skáčou. Jejich zvláštností je strategie úniku před predátorem, podobná strategii ještěrek. Při uchopení za ocas se kůže lehce stáhne (skalpuje) a zvíře samotně uteče. Okolo Studence můžeme najít dva druhy: **myšici lesní** (*A. flavicollis*) a **m. křovinnou** (*A. sylvaticus*).

Myšice lesní

Na polích a loukách můžeme často narazit na sítě vyšlapaných cestiček, vedoucích od nory k noře. Tvůrcem těchto systémů je **hraboš polní** (*Microtus arvalis*), další hlodavec s nálepkou myš. Je jí podobný, ale jeho ocas dosahuje jen poloviny délky těla a jeho uši jsou malé, ztrácející se v srsti. V populacích hrabošů dochází k velmi rychlým a výrazným změnám v početnosti, které se opakují vždy jednou za 3-5 let (tzv. populační cykly). Hraboši jsou typičtí vegetariáni, kteří se živí převážně zelenými částmi rostlin.

Hraboš polní

Myška drobná

Norník rudý (*Clethrionomys glareolus*) se stavbou těla podobá hraboši. Výrazným poznávacím znamením je jeho červeně rezavé zbarvení hřbetu. Je to druh zdržující se poměrně početně v lesích a křovinách. Hrabe si nory, ale svá hnízda ze suchého mechu a listů ukryvá spíše pod pařezy, mezi kamením a kořeny. Ač patří do čeledi hrabošovitých, jeho jídelníček může být až z jedné třetiny tvořen živočišnou potravou.

Norník rudý

Nevítaným návštěvníkem zahrad a sadů je **hryzec vodní** (*Arvicola terrestris*). Je to náš největší druh hraboše, délka těla může dosahovat až 20 cm. Typickým stanovištěm jsou břehy řek, potoků či rybníků, ale některé populace žijí celoročně na loukách. Hrabe si podzemní nory, dlouhé i přes 100 m. Mimo zelené potraviny se živí i okusováním kořenů a oddenků rostlin, čímž může způsobit značné škody např. na ovocných stromech a zelenině.

Krtek obecný

Pokud při procházce kolem rybníka nalezneme v hustém rákosí zavěšené kulovité hnízdo, cca 10 cm v průměru, spletené z trávy, narazili jsme na domov našeho nejmenšího hlodavce, **myšky drobné** (*Micromys minutus*). Délka jejího těla málokdy přesáhne 6 cm. Samotnou myšku spatříme v přírodě zřídka, je plachá a ostražitá. Dobře šplhá, přičemž využívá chápavého ocsáku. Její malá velikost jí umožňuje šplhat i po stéblech trav a rákosu.

Hryzec vodní

Rejsek obecný (*Sorex araneus*) a **bělozubka šedá** (*Crocicuda suaveolens*) patří k našim nejběžnějším druhům malých hmyzožravců. Na první pohled mohou připomínat myš, ale jejich hlava je protažená v dlouhý rypáček a čelisti jsou plné ostrých zubů. Při hledání potravy se řídí především čichem. Potravu tvoří nejrůznější bezobratlí, jako jsou dospělci a larvy hmyzu, žížaly, červi apod. Jejich metabolismus je velice rychlý, za den mohou zkonzumovat tolik potravy, kolik sami váží. Tato zvířata nevydrží hladovět déle než dvě až tři hodiny a jsou velice dravá.

Kuna skalní

Kuna lesní

Bělozubka šedá. Typický způsob transportu mláďat u bělozubek – karavana. Mláďe se zachytí za kořen ocasu samice a ostatní se napojí stejným způsobem.

Vědecké okénko:

Drobní savci, zejména hlodavci, jsou tradičně nejčastěji používanou modelovou skupinou výzkumu na pracovišti ve Studenci. Od zemědělsky zaměřeného výzkumu (např. testování látek pro hubení hrabošů) se současné aktivity posunuly k řešení otázek evoluční a ekologické biologie.

Laboratoř chovu myši

Co studujeme?

Hybridní zónu myši domácích – oblast kontaktu dvou poddruhů myši v západních Čechách a Bavorsku poskytuje unikátní příležitost sledovat proces vzniku nových druhů („speciace“). Intenzivní studium přímo v terénu je doplněno experimentálními chovy, polopřirozenými experimenty a rozsáhlým využitím genetické informace.

Viry přenášené hlodavci – hlodavci jsou častými přenašeči původců chorob. V našich laboratořích se zabýváme evolucí hantavirů a arenavirů, které mohou způsobovat některá vážná onemocnění člověka. Hlavní pozornost je upřena na vztahy virů a jejich hostitelů v Africe.

Odchyt hlodavců v Africe

Srovnávací fylogeografie – rozmístění genetických linií v krajině umožňuje rekonstruovat historické procesy, které vedly ke vzniku dnešní biologické rozmanitosti. Takto studujeme například kolonizaci evropských ostrovů nebo rozšiřování invazních druhů (krysa) v tropech. Zajímá nás také vývoj savan ve východní Africe v období, kdy zde žili předchůdci člověka (tj. poslední cca 4 milióny let).

Druhovou rozmanitost v Africe – intenzivní terénní výzkum a detailní studium muzejního materiálu vedou k objevům dosud nepopsaných druhů drobných savců.

Myš domácí v chovu

Všechny naše malé šelmičky patří do čeledi lasicovitých. Tou nejhojnější a zároveň nejmenší je **lasice kolčava** (*Mustela nivalis*). Nejspíš se s ní setkáme v místech, kde je dostatek drobných hlodavců, zejména hrabošů. Ale kolčava si troufne i na kořist větší, než je ona sama.

V naší přírodě se vyskytují dva druhy kun, které od sebe na první pohled není lehké rozeznat. V blízkosti lidí, ve stodolách, kůlnách a na půdách, se často zdržuje **kuna skalní** (*Martes foina*). Skvrna na hrdle je u tohoto druhu obvykle téměř bílá a zasahuje až na přední nohy. U **kuny lesní** (*Martes martes*) je skvrna nažloutlá a na přední nohy nezasahuje. Tato kuna dává přednost lesnaté krajině. Oba druhy si masitou potravu rády doplňují různými plody.

Hermelínové pláště králů (bílé kožíšky s černou špičkou ocasu), které známe ze starých českých pohádek, pochází ze zimně zbarvené kožešiny **lasice hrabostaje** (*Mustela erminea*). Letní srst je hnědá s bílým břichem.

Tchoř tmavý

V běžně rozšířených představách je **tchoř tmavý** (*Mustela putorius*) považován za domácího škůdce. Ve skutečnosti jsou hlavními složkami jeho potravy drobní hlodavci a žáby. Patří k větším lasicovitým šelmám, bez ocasu může měřit až půl metru. Od podobně velké kuny ho rozeznáme podle celkově tmavohnědého zbarvení a bílo hnědé masky na hlavě.

Autor textu: xxx